

Ksenija Filipič Jeras

Kako oblikovati organizacijski model športnih dejavnosti na UL za prihodnje generacije študentov

How to set the organizational model of sports activities at the University of Ljubljana for the future generations of students

Abstract

Attempts of refreshing and harmonizing the old programs of regular physical education and extracurricular sports activity with the introduction of the Bologna study programs have not achieved the desired results neither at the University of Ljubljana nor the wider Slovenian university area. University sports today are represented by required and optional regular programs of physical education and general elective ECTS courses in first and second phases of study programs of members, by extracurricular activities of the Centre of university sports which is also credited and competitive sport, guided by Sports Association of the University of Ljubljana. Share of students regularly active in sport has been declining more than it should for some years despite the fact that since 2005, the UL operates two systems. Established and defined legal system is needed so that we will have a common ground for all members of UL and for laying down minimum standards in the wider Slovenian university area.

Key words: university sport, regular sports education, ECTS course, extra-curricular activity, minimum standard.

Izvleček

Poizkusi, kako z uvedbo bolonjskih študijskih programov prenoviti in uskladiti stare programe redne športne vzgoje in obštudijsko športno dejavnost, niso prinesli želenih rezultatov ne na Univerzi v Ljubljani ne v širšem slovenskem univerzitetnem prostoru. Univerzitetni šport na UL danes predstavljajo obvezni in neobvezni redni programi športne vzgoje, splošni izbirni ECTS predmeti v prvo- in drugostopenjskih študijskih programih članic UL, dejavnosti Centra za obštudijske dejavnosti Univerze v Ljubljani in tekmovalni šport, ki ga vodi Športna zveza Univerze v Ljubljani. Delež redno športno aktivnih študentov je na bistveno nižjem nivoju, kot bi lahko bil glede na to, da vse od leta 2005 na UL vzporedno delujeta dva sistema. Potrebovali bi enotne temelje za vse članice UL z določenimi minimalnimi standardi – tudi v širšem slovenskem univerzitetnem prostoru – s ciljem, da se ponovno približamo vsaj 50 % redno športno aktivnih študentov na UL.

Ključne besede: univerzitetni šport, redna športna vzgoja, ECTS predmet, obštudijska dejavnost, minimalni standard.

■ Uvod

V letošnjem letu 2019 beležimo 100. obletnico ustanovitve Univerze v Ljubljani. Univerza v Ljubljani je v evropskem prostoru relativno mlada univerza, ki je dosegla zavidljiv razvoj in uspešno uresničuje svojo vizijo: da bo leta 2020 prepoznana, mednarodno odprta in odlična raziskovalna univerza, ki ustvarjalno prispeva h kakovosti življenja (Ilar, 2018).

Šport je v vseh svojih pojavnih oblikah vsebina, ki v univerzitetni prostor že dolgo prinaša dodano vrednost in pomembno vpliva na kakovost življenja vseh deležnikov. Želeli bi si, da bi področje športa uspešno sledilo razvoju vseh segmentov v univerzitetnem prostoru in predvsem ob bolonjski prenovi študijskih programov doživelo kvalitativen premik, a temu ni bilo tako. Poizkusi, kako prenoviti utečen sistem, ki se je uspešno razvijal in dosegel svoj

vrh ob prehodu v novo tisočletje, niso prinesli želenih rezultatov. Prej nasprotno. Zamujene so bile številne priložnosti, da bi dobre temelje, ki so se gradili vse od leta 1963 nadgradili v enoten sistem univerzitetnega športa, ki bi bil prilagojen potrebam sodobne študentske populacije. Seveda z upoštevanjem prostora, v katerem živimo. Vzrokov za stanje, v katerem smo se znašli in ga nekako še ne zmremo preseči, je več. Vse od prvih let novega tisočletja ni prave sinergije med tistimi, ki bi lahko tvorno vplivali na razvoj športa ne samo na Univerzi v Ljubljani, temveč v celotnem slovenskem univerzitetnem prostoru. Večkrat so prevladali parcialni interesi na vseh ravneh. Izkazalo se je, da poizkus vpeljevanja tujih modelov organiziranosti univerzitetnega športa z izključevanjem temeljev in spoznanj preteklega dela ni prava rešitev za naše univerze, ki imajo na področju športa svojo tradicijo in s tem posebnosti v evropskem prostoru. Ta posebnost so programi redne

športne vzgoje, ki so v starih študijskih programih zagotavljali visok odstotek redno športno aktivnih študentov, ki so nam ga v tujini zavidali in ga sami s svojim modelom organiziranosti niti približno niso dosegali. Ob razumevanju poslanstva, smotrov in ciljev redne športne vzgoje bi pričakovali, da bi morala biti le ta tudi v prihodnje eden od temeljnih sestavnih delov športa na slovenskih univerzah.

■ Pregled organiziranosti redne športne vzgoje 1963–2004

Po drugi svetovni vojni so študentje že delovali v svojih akademskih športnih društvih, ki so se leta 1955 združili v Akademsko športno društvo Olimpija (Žvan, 2014). Preteklo je še nekaj let, da so dozorela spoznanja o vzajemnosti telesa in duha tudi pri odločevalcih na ljubljanski univerzi. Najprej je prevladalo mnenje, da je potrebno študente telesno pripraviti za služenje vojaškega roka. Pobude, ki jih je formirala leta 1958 ustanovljena Komisija za telesno kulturo in predvojaško vzgojo, so se kasneje izkazale za ključne pri razvoju športa in športne vzgoje na univerzi. Komisija je omogočila ustanovitev Referata za telesno kulturo, kjer se je oblikoval prvi rekreativni program redne športne vzgoje za študente na UL (Hiti, 1993).

Prvi fakulteti, ki sta v svoje študijske programe implementirali redno športno vzgojo, sta bili leta 1963 Fakulteta za strojništvo in Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo. V letu 1964 se jima je pridružila Medicinska fakulteta, leto kasneje Filozofska fakulteta.

Trend rasti športno aktivnih študentov je naraščal skladno z uvajanjem redne športne vzgoje najprej v vse druge letnike (18 članic) v študijskem letu 1969/70 in dosegel vrh v letu 1980 s 63 %. Pomemben mejnik predstavlja študijsko leto 2003/04, ko so študijski programi članic UL vsebovali programe redne športne vzgoje v vsaj dveh letnikih vsake fakultete, na nekaterih v treh (Medicinska fakulteta, Filozofska fakulteta in Fakulteta za elektrotehniko), na Fakulteti za strojništvo in na Biotehniški fakulteti pa celo v vseh štirih letnikih študija, odstotek aktivnih je znašal približno 50 % (Filipič, Jeras, 2009).

■ Bolonjska reforma in preoblikovanje športa na UL

Z interpretacijo Uredbe o javnem financiranju visokega šolstva od l. 2004 do l. 2008 (Uradni list RS, 2004) in različnim pojmovanjem bolonjske reforme je na področju univerzitetnega športa na ljubljanski univerzi tako vsebinsko kot pojmovno prišlo do precejšnjih razhajanj. Pojmi redna športna vzgoja, univerzitetni šport in obštudijska dejavnost so se zamenjevali, poistovetili in bili napačno interpretirani. Večina razpravljavcev je menila, da bolonjska reforma ukinja redno športno vzgojo na UL. To je povzročilo, da sta univerzitetni šport in z njim redna športna vzgoja po l. 2004 namesto, da bi se nadgradila in razvila časa ter spremembam primerno, storila korak

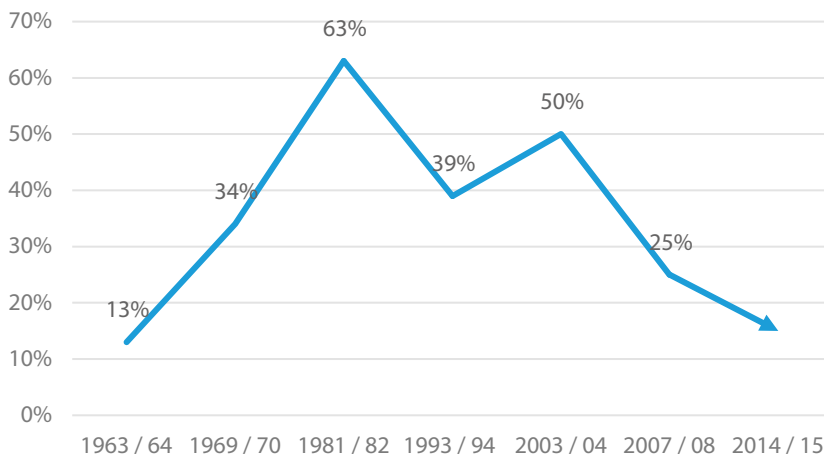
nazaj predvsem glede števila redno športno aktivnih študentov, ki se je z uvajanjem bolonjskih študijskih programov bistveno zmanjšalo.

V tem času so si Katedra za šport na univerzi na Fakulteti za šport in z njo športni pedagogi, zaposleni na članicah UL, prizadevali pojasniti razliko med redno športno vzgojo, ki se je izvajala na članicah, in med univerzitetnim športom kot pristočasno dejavnostjo študentske populacije, kamor sta sodila študentski in univerzitetni tekmovalni šport in obštudijska dejavnost. Prav tako so si prizadevali, da bi se redna športna vzgoja, ki je imela dovolj dobro zasnovo in se je z iztekanjem starih študijskih programov ukinjala, preoblikovala v splošni izbirni ECTS predmet. V svoji prvi obliki je bil poimenovan univerzitetni študij in šport in je v novih študijskih programih sodil v sklop splošno-izobraževalnih predmetov. Predlog o oblikovanju predmeta najprej niti med samimi člani katedre ni bil najbolje sprejet, a je redkim članicam modificirano obliko predmeta kasneje le uspelo umestiti v prenovljene študijske programe fakultet. Fakulteta za družbene vede je prva akreditirala splošno izbirni predmet Športna vzgoja in ga začela izvajati v študijskem letu 2007/08 (Kavčič, 2009). V študijskem letu 2009/10 je sledila Filozofska fakulteta s predmetom Šport in humanistika (Hribar, 2014).

Kljub kasnejši uvedbi splošno izbirnih ECTS predmetov s športnimi vsebinami še na nekaj članicah UL, se je uveljavljalo mnenje, da bi morali najti način in redno športno vzgojo kot obveznost ohraniti tudi v novih študijskih programih članic. Ker naj za to v nasprotju s splošnim izbirnim ECTS predmetom ne bi bilo zakonske podlage, so se fakultete v prehodnem obdobju odločale za različne rešitve (obveznost v enem ali več letnikih, splošno izbirni ECTS predmet v enem ali več semestrih, prostovoljna dejavnost in različne kombinacije naštetega).

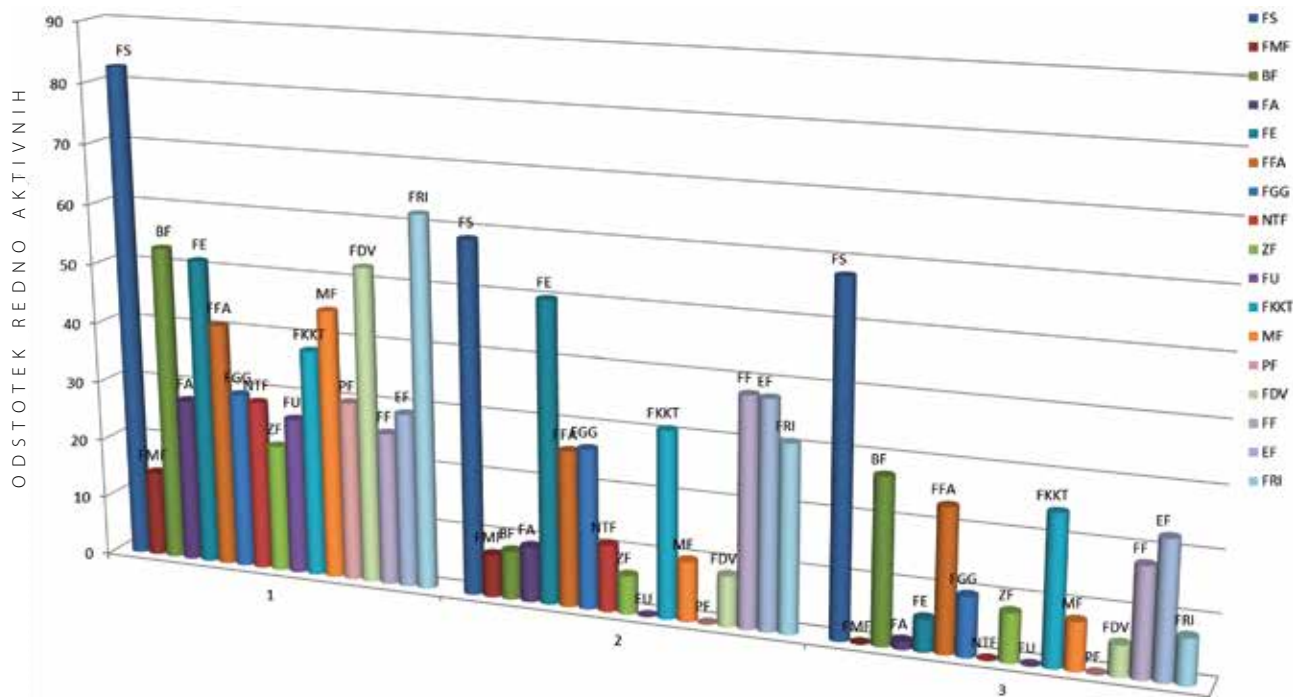
■ Raziskavi, ki sta natančneje osvetlili stanje športa na članicah UL

V študijskem letu 2007/08 je bila izvedena analitična raziskava vidikov športne dejavnosti študentov na UL. Avtorji raziskave ugotavljajo, da je bilo na 26 članicah UL v dodiplomske programe

Slika 1. Delež redno športno aktivnih študentov 1963–2015.

Slika 1 prikazuje trend rasti in upadanja športno aktivnih študentov v % glede na vse redno vpisane študente UL v obdobju od l. 1963 do 2015. Približujemo se nivoju, ki je bil dosežen z uvedbo redne športne vzgoje l. 1963 ali pa smo ga morda že dosegli. Raziskavo, ki bo to potrdila ali ovrgla, bi bilo potrebno še opraviti.

Slika 2. 1 – pred bolonjsko prenovno, 2 – po bolonjski prenovi, 3 – 2014/15 (Zovko, 2016).

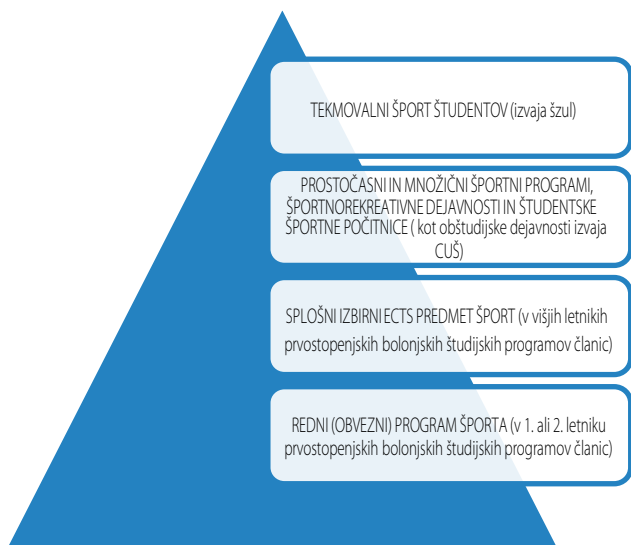
Na Sliki 2 lahko vidimo spreminjanje stanja redno športno aktivnih študentov na posameznih članicah v vseh treh obdobjih. Predvsem v drugem, prehodnem obdobju so bile uspešnejše tiste, ki so imele v starih programih redno športno vzgojo v treh ali štirih letnikih in se le ti še niso iztekli, in tiste, ki so vzporedno že uvedle splošno izbirni ECTS predmet. Z upokojitvijo nekaterih športnih pedagogov je na nekaj članicah športna vzgoja povsem zamrla oz. se je število programov in s tem redno športno aktivnih študentov bistveno zmanjšalo.

vpisanih 56.317 študentov. Na 25 članicah UL (manjkajo podatki Fakultete za upravo) je bilo v programe redne športne vzgoje vključenih 13.768 študentov, kar je predstavljalo 25,9 % redno športno aktivnih študentov. Na 14 članicah je bilo v rednem delovnem razmerju 26 športnih pedagogov, 13 članic UL je imelo dodatno

sklenjenih še 18 pogodbenih delovnih razmerij. Avtorji ugotavljajo, da je največ študentov ure redne športne vzgoje obiskovalo v 2. letniku študija, v prvem in tretjem letniku obiski dosegajo podoben, vendar nižji rezultat. Predvidevajo, da se bo delež ur redne športne vzgoje manjšal skladno s procesom uvajanja prenovljenih študijskih programov, ki predvidevajo, da se bo športna dejavnost študentov izvajala le kot obštudijska dejavnost (Kolar, Cerar, Piletič, Svetlik, in Kugovnik, 2009).

S primerjavo stanja s študijskim letom 2003/04, ko je na 26 članicah UL programe redne športne vzgoje obiskovalo približno 50 %, natančneje 20.634 redno vpisanih študentov, že lahko vidimo, da se je število redno športno aktivnih študentov že v prvi polovici prehodnega obdobja skoraj prepolovilo. Izkazalo se je, da ob izteku starih študijskih programov v I. 2011 izbirni predmeti na nekaj članicah (FDV, FGG, FKKT, FF) na eni strani in programi CUŠa na drugi ne zmorejo zaustaviti negativnega trenda (Filipič in Jeras, 2009).

V letu 2016 je bila na Ekonomski fakulteti na priporočilo Katedre za šport na univerzi izvedena raziskava, s katero bi bolj pregledno osvetlili stanje na članicah UL. Raziskava se je osredotočila na obdobje pred bolonjsko prenovno študijskih programov (študijsko I. 2004/05), na obdobje med uvajanjem le teh (študijsko I. 2009/10) in na obdobje po končani prenovi (študijsko I. 2014/15). Od 26 članic UL je v raziskavi sodelovalo 17 članic UL. Pred uvedbo bolonjskih programov je bila športna vzgoja največkrat izvajana v drugih letnikih dodiplomskega študija, po bolonjski prenovi pa so programi športa bolj enakomerno porazdeljeni po posameznih letnikih študija, tudi podiplomskih. V raziskavi je bilo ugotovljeno, da je športne vzgoje kot obvezne vsebine bistveno manj kot v starih študijskih programih in da se krepi športna vzgoja kot neobvezna

Slika 3. Hierarhijski model organiziranosti univerzitetnega športa na UL (Berčič, Filipič, Jeras, Gerlovič in Bratuž, 2012).

Slika 3 hierarhično prikazuje redni (obvezni) program športa ali redno športno vzgojo, ki predstavlja temelj v organizacijski strukturi športa na univerzi.

vsebina. Članice, ki v času študija ponujajo študentom več pojavnih oblik športa (ECTS predmet, obvezno redno športno vzgojo vsaj v enem letniku in prosto izbirne športne programe), beležijo veliko manjši upad redno športno aktivnih študentov kot članice, ki so obdržale le eno obliko izvajanja športa (izjema je Fakulteta za strojništvo). Na nekaterih članicah po prehodu na bolonjske študijske programe ne izvajajo nobene od naštetih oblik športa (Zovko, 2016).

■ Modeli organiziranosti športa na članicah UL, ki izstopajo

Glede na vsebino ponujenih športnih programov in število redno športno aktivnih študentov v zadnjem obdobju izstopa nekaj članic UL, ki so se najbolj približale modelu organiziranosti športa, ki ga je utemeljevala Katedra za šport na univerzi:

- o Fakulteta za strojništvo: izvaja obvezno športno vzgojo v vseh treh letnikih prvostopenjskega študijskega programa in prosto izbirnost na magistrskem študijskem programu; študentom ne ponuja ECTS predmeta in dosega daleč najvišji % redno športno aktivnih študentov tako v starih študijskih programih, v času prehodnega obdobja in v bolonjskih programih (Bratuž, 2014).
- o Filozofska fakulteta: na 1. in 2. stopnji študija ponuja študentom kar 5 splošno izbirnih ECTS predmetov; prav tako se vsi redno vpisani študentje lahko prosto izbirno udeležujejo številnih vzgojno-izobraževalnih, preventivno-zdravstvenih, rekreativnih in tekmovalnih programov, ki jih pripravlja Enota za šport na FF, ki deluje kot športni center v malem (Hribar, 2014).
- o Biotehniška fakulteta: v starih študijskih programih je beležila visok odstotek redno športno aktivnih študentov, ki je v prehodnem obdobju izrazil upadel in se nato v bolonjskih študijskih programih dvignil z uvedbo obvezne redne športne vzgoje v 1. letnik študija in 2 leti kasneje z uvedbo splošno izbirnega ECTS predmeta, ki ga enkrat v času študija lahko izberejo vsi študentje na 1. ali 2. stopnji študija; na BF poleg obeh omenjenih programov vsem študentom ponujajo še številne športno rekreativne programe, tudi tekmovanja (Janko, 2014).

Omenjene članice so se z organiziranostjo športa v svojih študijskih programih najbolj približale hierarhijskemu modelu organiziranosti športa na UL (Berčič, H., Bratuž, J., Filipič, Jeras, K., Gerlovič, D. 2012), ki ga je Katedra za šport oblikovala in posredovala rektoratu UL kot odgovor na Strategijo razvoja športne dejavnosti študentov Univerze v Ljubljani, izdelane leta 2010 (Kolar, 2010).

■ Zaključek

Želeli bi si, da bi šport v luči svojega poslanstva skladno z vizijo Univerze v Ljubljani ustvarjalno prispeval h kakovosti življenja študentske populacije in zaposlenih še dolgo v prihodnost. Bogato tradicijo, ki se je med študenti kalila že kmalu po drugi svetovni vojni ali celo prej in dobila temelje v prejšnji družbeni ureditvi, ne bi smeli prepuščati iznajdljivosti posameznih fakultet in nivoju sredstev, ki si jih le te za programe športa in s tem za zdrav življenjski slog študentov lahko privoščijo.

Katedra za šport na univerzi je v letih od 1972 do 2018 na podlagi spoznanj prakse, sprejetih sklepov in priporočil na številnih strokovnih posvetih in kongresih o razvoju univerzitetnega športa na

UL in v celotnem slovenskem univerzitetnem prostoru opozarjala in strokovno utemeljevala pomen ohranjanja programov redne športne vzgoje in nesmiselnosti učinkov razpršenega odločanja. Ti programi so temelj za nadgradnjo ostalih vsebin športa (ECTS predmet, obštidjska dejavnost in tekmovalni šport) in temelj za zdrav življenjski slog vseh študentov ne glede na to, kateri članici pripadajo.

Univerza v Ljubljani in vse slovenske univerze imajo v Nacionalnem programu športa (Uradni list, 2014) in v Izvedbenem načrtu NPŠ v RS za obdobje 2014–2023 (MIZS, 2014) dobro podlago, da področje osmislijo in uredijo.

■ Literatura

1. Berčič, H., Filipič, Jeras, K., Gerlovič, D. in Bratuž, J. (2012). *Pripombe in dopolnitve k strategiji razvoja športne dejavnosti študentov Univerze v Ljubljani*. Neobjavljeno delo. Katedra za šport na univerzi. Fakulteta za šport. Univerza v Ljubljani.
2. Bratuž, Ž. (2014). Fakulteta za strojništvo. V H. Berčič (ur.), *50 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963–2013* (str. 59–61). Ljubljana: Slovensko akademsko športno društvo.
3. Filipič in Jeras, K. (2009). Univerzitetni šport včeraj in danes. *Šport LVII*, 3/4, 10–13.
4. Hiti, G. (1993). Razvoj športa na Univerzi v Ljubljani. V J. Stanič (ur.), *30 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani* (str. 10–16). Ljubljana: Matična katedra za šport na univerzi. Fakulteta za šport. Univerza v Ljubljani.
5. Hribar, G. (2014). Filozofska fakulteta. V H. Berčič (ur.), *50 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963–2003* (str. 44–47). Ljubljana: Slovensko akademsko športno društvo.
6. Ilar, P. (2018). 100 let Univerze v Ljubljani: Interdisciplinarni prostor znanja. Dnevnik. Pridobljeno iz <http://www.dnevnik.si/1042855213>
7. Izvedbeni načrt Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2014–2023. Pridobljeno iz http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/sport/pdf/IN_NPS_tisk.pdf
8. Janko, G. (2014). Biotehniška fakulteta. V H. Berčič (ur.), *50 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963–2013* (str. 48–52). Ljubljana: Slovensko akademsko športno društvo.
9. Kavčič, R. (2009). Športna vzgoja izbirni predmet v prenovljenih študijskih programih Fakultete za družbene vede. *Šport LVII*, 3/4, 52–53.
10. Kolar, E. (2010). *Izdelava strategije razvoja športne dejavnosti študentov Univerze v Ljubljani-Projekt*. Ljubljana: Rektorat, Univerza v Ljubljani.
11. Kolar, E., Cerar, K., Piletič, S., Svetlik, I. in Kugovnik, O. (2009). Analiza nekaterih vidikov športne dejavnosti študentov na Univerzi v Ljubljani. *Šport LVII*, 3/4, 20–27.
12. Uradni list Republike Slovenije (2004). Uredba o javnem financiranju visokega šolstva od l. 2004 do l. 2008. 134/03.
13. *Uradni list*, št.26/2014. Pridobljeno iz <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/117074>
14. Zovko, V. (2016). Analiza športa na Univerzi v Ljubljani v zadnjih razvojnih obdobjih. V H. Berčič (ur.), *Zdrav življenjski slog študentov*. Ljubljana: Slovensko akademsko športno društvo. 13–17.
15. Žvan, M. (2014). Fakulteta za šport in uveljavitev športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani. V H. Berčič (ur.), *50 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963–2013* (str. 9–12). Ljubljana: Slovensko akademsko športno društvo.

Spec. Ksenija Filipič Jeras, predavatelj
Medicinska fakulteta UL
ksenija.filipic-jeras@mf.uni-lj.si